

Utbredelse og bestandsstørrelse av elvemusling i Norge

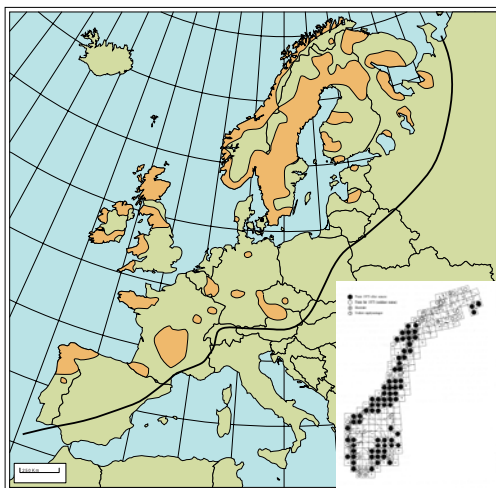

Bjørn Mejdell Larsen

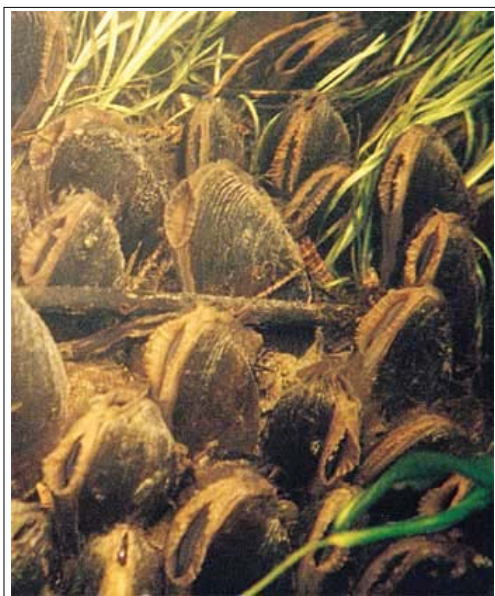
Norsk institutt for naturforskning, Tungasletta 2, 7485 Trondheim

Innledning

Elvemusling er kjent fra store deler av Europa og den østlige delen av Nord-Amerika. I Europa går den opprinnelige grensen for utbredelsen nord for en linje fra Spania og Portugal i sør via Alpene gjennom Øst-Europa og opp gjennom Russland til Barentshavet (figur 1). Holder vi Norge utenfor finnes det elvemusling i 900-910 lokaliteter i Europa i dag (Geist 2005), og bare om lag 100 av disse har levedyktige bestander. Det er estimert at antall elvemusling i Europa (med unntak av Norge) er 130-135 millioner individer til sammen. For Norge oppgis det at antall populasjoner er 340-350, og antall individer er "probably millions". Generelt står det om Norge: "Exact distribution, total numbers and juvenile status unclear". Det foreligger imidlertid gode undersøkelser fra stadig flere lokaliteter i Norge (bl.a. Larsen 2004; 2005a). Dette gjør oss nå i stand til å gi en bedre beskrivelse av status for elvemusling i Norge. Foreløpige beregninger som er gjort presenteres her.

Figur 1. Utbredelsen av elvemusling i Europa (Larsen 2005b). Den heltrukne linjen angir den maksimale utbredelsen som elvemusling kan ha hatt tidligere. Kartet over utbredelsen i Norge er hentet fra Dolmen & Kleiven (1999).

Elvemusling er betraktet som den mest truede ferskvannsmuslingen i verden.

Utbredelse av elvemusling i Norge

I Norge ble det i 1999 oppgitt å være om lag 370 lokaliteter (Dolmen & Kleiven 1999). I dette tallet ligger det enkelte usikre opplysninger og 75-80 lokaliteter (ca 20 %) der arten er oppgitt å være utdødd. Det er mangelfull kunnskap om elvemuslingens utbredelse i store deler av Norge, og det er antydning at det totale antallet lokaliteter kan være mellom 400 og 500 til sammen. Dette betyr at vi har 350-400 lokaliteter med levende elvemusling i Norge.

Totalbestand av elvemusling i Norge

Det finnes opplysninger og beregnede populasjonsestimater fra 40 kjente lokaliteter i Norge - alt fra små bekker med mindre enn 100 individer til større elver der bestanden er på flere millioner individer. Til sammen er det om lag 16 millioner synlige elvemusling i disse lokalitetene. Legger vi dette til grunn, og antar at det finnes 350 lokaliteter med levende muslinger vil vi få en total bestand på 140 millioner individer i Norge.

Rekruttering

Det er funnet god eller relativt god rekruttering (funn av muslinger mindre enn 20 mm) i 13 av de 40 lokalitetene som er undersøkt i Norge. Det er svak eller noe usikker rekruttering i ytterligere 13 lokaliteter (de minste muslingene er 20-50 mm). Om vi antar at utvalget er representativt vil vi ha varierende rekruttering i om lag to tredeler, eller 230, av lokalitetene i Norge. Det er antatt at det er rekrutteringssvikt i 120 lokaliteter hvor populasjonene over tid vil bli redusert i antall og stå i fare for å dø ut om ikke tiltak settes i verk.

Andel av den europeiske bestanden i Norge

De nye beregningene viser at Norge har nesten en tredel av de kjente gjenværende lokalitetene med elvemusling og mer enn halvparten av antall muslinger i Europa (tabell 1). Holder vi de store russiske populasjonene utenfor har Norge mer enn 80 % av antall elvemusling i Europa. I tillegg er det god rekruttering i mange lokaliteter.

Tabell 1. Antall populasjoner og antall individer av elvemusling i Norge, Russland og Europa for øvrig.

Land	Norge	Russland ¹	Europa for øvrig	Sum
Antall populasjoner estimert	350-400	>8	900	1260-1310
Andel (%) av det totale antall populasjoner	28-30	<1	69-71	100
Antall individer estimert, millioner	140	>100	30-35	270-275
Andel (%) av det totale antall individer	51-52	36-37	11-13	100

¹ Usikre estimater. Pågående feltundersøkelser tyder på at både antall lokaliteter og totalbestand er vesentlig høyere

Konklusjon

Norge har halvparten av den europeiske bestanden av elvemusling. Dette gjør elvemusling til en ansvarsart for Norge. Dersom arten skal bevares forutsetter det en god overvåking av tilstanden og nødvendige tiltak for å styrke og verne viktige elvemuslinglokaliteter.

Referanser

- Dolmen, D. & Kleiven, E. 1999. Elvemuslingen *Margaritifera margaritifera* status og utbredelse i Norge. – Fauna 52: 26-33.
- Geist, J. 2005. Conservation Genetics and Ecology of European Freshwater Pearl Mussels (*Margaritifera margaritifera* L.). – Dissertation PhD, Technischen Universität München. 121 s.
- Larsen, B.M. (red.) 2004. Overvåking av elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Norge. Årsrapport 2002. – NINA Oppdragsmelding 824. 57 pp.
- Larsen, B.M. (red.) 2005a. Overvåking av elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Norge. Årsrapport 2003. – NINA Rapport 37. 55 pp.
- Larsen, B.M. 2005b. Handlingsplan for elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Norge. Innspill til den faglige delen av handlingsplanen. – NINA Minirapport 124. 30 pp.